

פיזור הפרות סדר: האתגר והמענה

אם נתייחס ללחימה בהפרות הסדר כמו אל סוג של קרב הגנה, נשפר את מיומנות הצבא בשני מתארי הפעולה האלה

אל"ם (מיל) ד"ר יהודה אלבק
מנל"ח (מנהל לחימה) בחטיבת הנח"ל

המשתנים. כך, למשל, יכול המפקד להשתמש במושגים הלוקוחים מקרב ההתקדמות ובעקרונות של לוחמה בשטח הררי כדי להניע את יחידתו בצורה מוצלחת ממקום למקום בשטח הררי. ההתקדמות שונה מההתקפה, והתנהגות החיילים בשתי צורות הקרב האלה, אף היא שונה. שטח הררי שונה משטח מישורי,

וסדר התנועה של הכוח בו משתנה בהתאם. המטריצה של צורת קרב ושל סוג הלוחמה מאפשרת להכיל מבצעים צבאיים מכל הסוגים בתוך מערכת פשוטה של מושגים ושל עקרונות. מעבר בשטח נחות הוא תרגולת במסגרת קרב ההתקדמות, כיבוש יעד מבוצר הוא טכניקה קרבית במסגרת קרב ההתקפה, הגנה על יישוב היא טכניקה במסגרת קרב ההגנה. בכל אחת מהמשימות האלה מצפים מהחיילים ומהמפקדים לנהוג בצורה שונה מאוד, ובכל זאת מוצאים כולם את מקומם בתורת הלחימה ללא התנצלות וללא צורך בעולם מושגים חדש.

הקרב נגד הפרות הסדר בקשת העימותים

הקרב נגד הפרות הסדר משתלב בצורה טבעית בתורת הלחימה. הפרות הסדר הן חלק מהתקוממות עממית במסגרת מצב עימות שאינו מלחמה. העימות הוא מוגבל בהפעלת האמצעים והנשק הקטלני, אבל אינו בהכרח מוגבל בסדר הכוחות. במדרג המבצעים שמנהלת החטיבה המרחבית מדובר במבצע ייצוב.

ההגנה היא "צורת קרב טקטית שנועדה לבלום התקפת אויב ולמנוע את כיבוש השטח שמגינים עליו או למנוע פגיעה באנשים ובציוד שהמגן מופקד על ביטחונם, כל זאת תוך פגיעה מרבית בכוחות אויב תוקפים"². נראה לי ברור שהכוח הלוחם בקרב נגד הפרות הסדר "מונע כיבוש שטח", למשל חסימת כביש או חדירה ליישוב, או שהוא "מונע פגיעה" בנכס שהוא מופקד על ביטחונו. חסימת כביש היא אומנם כיבוש לזמן קצר, אבל היא עדיין הישג קרקעי לתוקף, ובתנאים מסוימים היא עלולה להסתיים בהישג קרקעי קבוע. הפרת סדר שאינה מאיימת על שום דבר אינה מחייבת התייחסות, ואין טעם להילחם בה.

צריך להיזהר בהגדרה שקרב ההגנה נועד לגרום "פגיעה מרבית בכוחות אויב תוקפים".

אין ספק שללחימה בחתרנות יש מאפיינים ששונים מאלה של כל לחימה אחרת. אולם המשפט הזה נכון לכל צורת לחימה שהיא: לחימה בשטח הררי שונה מלחימה בשטח בנוי, פשיטה שונה מנסיגה, וניהול התקפה שונה מאוד מניהול שרשרת האספקה המטכ"לית. צבא עוסק מטבעו בנושאים שונים ומשונים, חייליו נדרשים לסוגים שונים של התנהגויות במתארים שונים, ומפקדיו נדרשים להתאים את הכלים המקצועיים שעומדים לרשותם לכל סוג של שטח, של לוחמה ושל צורת קרב.

הלחימה בחתרנות בכלל ובהפרות הסדר בפרט כבר אינה יכולה להיחשב לעיסוק משטרתי שהצבא נקלע אליו בעל כורחו

כדי לקיים את הלחימה בחתרנות בכלל ובהפרות סדר בפרט אין די בפיתוח טכניקה ובניסוחה בהוראת לחימה. על צה"ל לשלב את הלחימה הזאת בתורת הלחימה שלו כך שתהיה חלק אינטגרלי ממנה. יתר על כן, הכשירות לסוג הלחימה הזה צריכה להפוך לחלק מכשיריות היסוד של היחידות הקרביות. כך - יש לקוות - נשתחרר מהבעיה המנטאלית שכובלת את דינו כבר שנים ארוכות.

הלחימה בהפרות הסדר במסגרת קרב ההגנה

התו"ל הוא המסגרת לכל הפעלה של הכוח
תורת הלחימה נועדה לתת כלים בידי המפקד. המפקד המגן, לדוגמה, משתמש בידע שצבר בתורת ההתקפה כדי להבין את מהלכי האויב, ובידע שרכש בתורת ההגנה הוא משתמש כדי למצות את האפשרויות הטמונות בשטח ובאמצעים שעומדים לרשותו. תורת הלחימה מאפשרת גם שיח אפקטיבי באמצעות שימוש במונחים ובעקרונות משותפים. במסגרת העקרונות הכלליים והמושגים המשותפים יש מקום לייחוד הנובע מהתנאים

רקע

צה"ל מתמודד זה שנים ארוכות עם הפרות סדר. עם הזמן הצטברו ניסיון וידע והתגבשו להוראות לחימה מחייבות. עם זאת, הלחימה בהפרות הסדר נשארה אתגר שאינו טכני בלבד. הלחימה בהפרות הסדר נשארה ביסודה בעיה מנטאלית שצה"ל מתקשה להתגבר עליה. שורשיה של הבעיה המנטאלית הם התפיסה שלפיה על החייל ועל המפקד בצה"ל "ללמוד לחתור למגע, להסתער ולנצח", ואילו הטיפול בהפרות הסדר מחייב "איפוק, יכולת לספוג" ויכולות אחרות שמנוגדות לטבעו של הלוחם¹. הלחימה בהפרות סדר ובחתרנות נחשבת ביחידות הקרביות בצה"ל, ובייחוד במובילות שבהן, לפעולה משטרתית שנכפית עליהן בכורח הנסיבות אף שהיא אינה בעיה צבאית אמיתית. לפי התפיסה הזאת, הטכניקה של פיזור הפרות סדר היא ייחודית: היא מחייבת שינוי בחשיבה, אימוץ עולם מושגים שונה, תפיסה אחרת של מהות המשימה וסוג שונה של הכנה ושל ביצוע. כתוצאה מכך יכולות יחידות להצטיין בכל קנה מידה, אך עדיין להיות בעלות כשירות נמוכה לטיפול בהפרות סדר.

ייתכן שהיו ימים שבהם היה מקום לתפיסה שלפיה טיפול בהפרות סדר אינו משימה לחיילים אלא לשוטרים. באותם הימים הייתה הלחימה בחתרנות נושא משני בחשיבותו, ואילו הלחימה בצבאות הסדירים המאיימים על עצם קיום המדינה הייתה הנושא העיקרי. אך הימים האלה חלפו. ככל שמשפרות עליונותו הטכנולוגית של צה"ל, לכידותו וכשירותו למלחמה, וככל שצבאות ערב נחלשים בכל הפרמטרים האלה, כך מגביר האויב את הלחימה האסימטרית שלו נגד ישראל על חשבון הלחימה הקונוונציונלית העצימה, וככל שצה"ל מוצא פתרונות אפקטיביים יותר למלחמה האסימטרית, כך עולה משקלה של החתרנות במלחמה המודרנית.

הלחימה בחתרנות בכלל ובהפרות הסדר בפרט כבר אינה יכולה להיחשב לעיסוק משטרתי שהצבא נקלע אליו בעל כורחו ובמקביל ליעודו העיקרי. הלחימה בחתרנות והטיפול בהפרות הסדר הם עיסוק עיקרי, והצלחה בסוג הלחימה הזה היא התנאי להצלחת המגננה האסטרטגית בשלב הזה של קיומו במזרח התיכון.

המפגש עם מערך ההחזקה כדי לאפשר לכוח ההחזקה להגיע למפגש כשהוא מוכן בצורה מיטבית.

מאחורי יחידות ההחזקה נמצאת העתודה שייעודה הוא לתגבר את המכשול, לסתום פרוצות, למנוע איגוף של כוח ההחזקה, לפצל את הפרת הסדר לכוחות משנה ולגרום לנתק ביניהם וכד'.

כמו בכל קרב הגנה גם הקרב נגד הפרת הסדר מסתיים בהתקפת נגד. התקפה כזאת יכולה להיות בדרג המקומי - באמצעות הפעלת סוסי הלם או כוח מסוער לשבירתה של הפרת הסדר או להדיפתה מהשטח שאליו הצליחו להגיע מפירי הסדר - והיא יכולה להיות מבצע מעצרים שאותו מוציאה אל הפועל רמה גבוהה יותר בעקבות הפרת הסדר. בכל מקרה נשאף לא רק למנוע מהאויב הישג אלא גם לגבות ממנו מחיר על הניסיון להשיג הישגים בכוח.

אמצעי הלחימה בקרב ההגנה

ההבדל המהותי בין קרב הגנה במתאר של מלחמה או אפילו לחימה בכוחות לא סדירים לבין קרב הגנה במתאר של הפרות סדר הוא השימוש באמצעי הלחימה בהתאם למשימה: להימנע מפגיעה באנשים וברכוש בשני הצדדים המתעמתים.

ההבדל הוא רק באמצעים עצמם ולא בתפקיד שלהם במסגרת ההגנה. אף אחד אינו מעלה על דעתו לזרוע שדות מוקשים כדי לתעל את הפרות הסדר לשטח שנוח לנו, אבל יש מקום לעיצובו של שדה הקרב בעזרת גדרות, מחסומים ואפילו תעלות וסוללות עפר.

סיוע אש מתותחנים וממרגמות כמובן אינו מתאים לפיזור הפרות סדר, אבל השימוש במכונת התזה (מכ"זית) אינו שונה במהותו ונועד להפיק עוצמת אש וליצור אפקט שהלוחם הרגלי או הרכוב אינם מסוגלים להפיק. עוצמת האש והמיגון של הטנקים היא מופרזת במתארים של הפרות סדר, אבל סוסי הלם משמשים באופן די דומה לשינוי הדינמיקה של הקרב באמצעות הנעה מהירה של כוח מוגן ולהשפעה על נקודת ההכרעה.

אמצעים אחרים משמשים בקרב נגד הפרות הסדר באותו האופן שבו הם משמשים בקרב הגנה במתאר אחר. הכוונה היא לאמצעי איסוף, לאמצעי ניוו, לאמצעי צליפה, לאמצעי ש"ב (שליטה ובקרה) ולאמצעי ל"א (לוחמה

ופעולות המפקד לקראת הקרב זהות אף הן: ניתוח של השטח, של האויב ושל כוחותינו, ניתוח דרכי הפעולה האפשריות (דפ"א) של היריב ושל כוחותינו ובחירת הדפ"א הסבירה והמסוכנת, בחירת השטחים להגנה, קביעת השטח החיוני ושטח המפתח, הפעלת ההנדסה למכשול ולמיגון. כל הפעולות האלה נעשות בדרך כלל בחטיבה המרחבית (חטמ"ר). לאחר מכן ישנה ההיערכות של הכוחות בשטח - מכוחות ההחזקה ועד לכוחות העומק והעתודה: כוחות מסוערים, יחידות איסוף, צלפים, עתודות ויחידות לוגיסטיות.

כשם שקרב ההגנה השלם אינו בר מימוש בכל הרמות, כך גם הקרב נגד הפרות הסדר. הרמה הראשונה שבה ממומש קרב ההגנה השלם הוא רמת החטיבה המרחבית. היחידות הכפופות משתתפות במאמצים השונים של הקרב. החטיבה המרחבית והגדוד הגזרתי מנהלים קרב הגנה, הפלוגה או המחלקה שמתפללות בתא שטח בודד נמצאות בקרב או בהתנגשות במסגרת קרב ההגנה. קרב כזה יכול להימשך מדקות ספורות ועד לשבועות וחודשים, והוא יכול להתפרס מתא שטח קטן ועד לגזרה רחבה.

כמו בכל קרב הגנה גם בקרב נגד הפרות סדר נדרשים שילוב ושיתוף. היערכות נכונה להגנה מאפשרת למצות את היכולות של כל הכוחות: החי"ר הרגיל והממוכן, הכוחות המיוחדים, יחידות האיסוף וההנדסה, האוויר, הלוגיסטיקה והדוברות. המשטרה, משמר הגבול (בתפקיד של כוח חי"ר או של כוח מיוחד), השב"כ והמת"ק (מפקדת התיאום והקישור) משתתפים בקרב באופן מלא.

המאמצים בקרב ההגנה

בקרב ההגנה שלושה מאמצים: מאמץ אבטחה, מאמץ החזקה ומאמץ עתודה. אותם המאמצים בדיוק פועלים בקרב נגד הפרות הסדר.

בלב ההגנה נמצא מערך ההחזקה - הכוחות שמחזיקים את הקו ומונעים מהפרות הסדר להגיע למקום או לנכס שעליו מגינים.

לפניהם נמצא מערך אבטחה שכולל יחידות איסוף, צלפים והנדסה. ייעוד הכוחות האלה הוא לאתר את המאמץ העיקרי או את החלק של הפרות הסדר שמסכן את הנכס או את המרחב המוגן, לתעלו לשטח שנבחר על ידי המגן ולגרום להשהייתו ולשחיקתו לקראת

ברור שאין הכוונה לפגוע בכמה שיותר אזרחים שמשתתפים בהפרות סדר. גם אין צורך להגדיר את האזרחים האלה "אויב". לכל היותר האזרחים הם אמצעי שבו משתמש האויב האמיתי. באויב האמיתי - מסיתים ראשיים, מארגנים, מממנים וכד' - צריך לפגוע, אם כי המשימה הזאת אינה מוטלת בהכרח על המ"מ הנלחם על הגנת הכביש. מבצע מעצרים שלאחר הפרת הסדר (שיהיה כנראה קרב פשיטה מחלקתי/פלוגתי במסגרת קרב ההגנה החטיבית) הוא השלמה טבעית לקרב ההגנה במסגרת קרב ההגנה נגד הפרות הסדר יכולות היחידה כולה או יחידת משנה שלה להיות בקרב נסיגה (למשל ניצול העומק כדי לעבור לקו אחורי יותר), בקרב התקפה (למשל השתלטות על שטח שמאפשר ניתוק ראשה של ההפגנה מהגוף העיקרי שלה), בפשיטה (למשל חטיפה ומעצר של מסית ראשי) בקרב התקדמות (למשל מעבר לקו קדמי יותר), בקרב השהיה (כאשר כוח קטן עומד מול הפרת סדר שמספר המשתתפים בה גדול בהרבה ממנו) או בקרב רדיפה (למשל הדיפת ההפגנה חזרה לשטח המיושב).

הפרות הסדר הן חלק מהתקוממות עממית במסגרת מצב עימות שאינו מלחמה

העקרונות של קרב ההגנה

כל עולם המושגים שפותח בתורת ההגנה רלוונטי לקרב נגד הפרות הסדר. יתרונות התוקף ברורים: בחירת הזמן והמקום, ריכוז המאמץ ויצירת עדיפות מקומית מספרית או שלהוב רוח הלחימה של ההמון לקראת רגעי העימות. גם יתרונות המגן ברורים. הכרת הגזרה, הכנת השטח, פריסה מוקדמת של האמצעים. גם בקרב הזה "קו המגע לעולם ייפרץ", ומכאן הצורך בעומק ובעתודה.

ההגנה נגד הפרת סדר תהיה בדרך כלל ניחת ולרוב גם סדורה - במקומות שבהם נערך הכוח המגן מראש. היערכות כזאת מאפשרת הכנה מיטבית של השטח להגנה ופריסה מיטבית של הכוחות. אך אפשרי בהחלט שהפרת הסדר תתפתח במוקד שלא תוכנן מראש, ותידרש הגנה חפזה.

בכל מקרה, העקרונות בקרב ההגנה נגד הפרת סדר הם אותם העקרונות של קרב ההגנה הרגיל,

מעצר מפירי סדר ליד שכם | בקרב הגנה נגד הפרות סדר שאיפה היא להימנע מפגיעה ביריב

שמשמעותו היא למנוע מהפרת הסדר להגיע לנכס או למרחב המוגן, זהה להישג "מניעת כיבוש שטח". ההישג "בידוד" כבר קיים בתורת הלחימה. ההישג "מניעה", שמשמעותו היא למנוע את הפרת הסדר בלי שיהיה צורך בעימות יכול להיות כלול במושג "נטרול", אבל אפשר שיש מקום לגיוון וליצירת הישג חדש. גם ההישג המבצעי "פיזור" יכול היה להיכלל ב"נטרול" או ב"השמדה", אבל ראוי שיהיה מושג חדש שידגיש את האופי הלא קטלני של הפיזור. ברור שהישגים מבצעיים קיימים כמו "אבטחת כוח או נכס", "הובלת כוח", "חיפוי", "שליטה" וכדומה הם הישגים שיכולים להידרש גם בקרב נגד הפרות סדר. קרב הגנה נגד הפרות סדר הוא בעל ייחוד משלו כשם שכל צורת קרב וכל לוחמה הן מיוחדות. לחלק מהמאפיינים המיוחדים כבר

לוחמים, מפקדים, יחידות ועוצבות⁵. ההבדל בין הוראת לחימה שמפרטת טכניקה עצמאית לבין הוראת לחימה שמפרטת טכניקה במסגרת קרב הגנה בשטח מסוים הוא בהזדקקות למושגים ולעקרונות חדשים. הניתוק מעקרונות ההגנה מחייב - על פי עקרונות הלחימה של צה"ל - למצוא מושגים חדשים. לדוגמה, נדרשת רשימה חדשה של הישגים מבצעיים נדרשים. לעיתים יש צורך ממשי בהנחלת מושג חדש, ולעיתים אפשר לחסוך את הצורך באמצעות התייחסות לתורת הלחימה הקיימת. נראה לי שההישג המבצעי "הכלה" שבו נוהג להשתמש כלול במושג הישן "בידוד" או במושג "עיכוב" (תלוי אם מתכוונים למנוע מעבר של הפרת סדר למקום אחר או לעצור את הפרת הסדר. שניהם כלולים במושג "הכלה"). ההישג המבצעי "בלימה",

אלקטרונית) וכן לסיוע לוגיסטי מכל הסוגים.

הלחימה בהפרות הסדר נשענת על עקרונות ההגנה

תורת ההגנה כוללת עקרונות אוניברסליים ובהם העיקרון שלפיו יש להתאים את שיטת הלחימה "לתנאי אויב ושטח נתונים, למקום, לזמן או לתנאים מסוימים אחרים"³. על פי שיטת הלחימה הנבחרת נקבעות "צורות הקרב בתנאים השונים"⁴. גם בקרב ההגנה נגד הפרות הסדר יש להתאים את השיטה לתנאי השטח. יהיו הבדלים בין דרך הפעולה בשטח פתוח לדרך הפעולה בשטח בנוי או בין דרך הפעולה בשטח מישורי לדרך הפעולה בשטח הררי. כל דרך פעולה נבחרת יש לפרוט לטכניקות, לתרגולות ולנהלים שהם "פירוט מעשה הלחימה לפעולות המתבצעות על ידי

הפתיחה באש. אלה מכתבות באילו אמצעים יבחר המפקד כדי לממש את משימת ההגנה שהוטלה עליו, ואיך ישתמש בשטח ובכוח שעליו הוא מופקד. קרוב לוודאי שמשמעות ההגבלה היא שהוא ישתמש באמצעים לפיזור הפגנות, במעצרים, בצו "שטח צבאי סגור" או באמצעים לא קטלניים אחרים. תוכניתו צריכה לכלול גם היערכות לקראת האפשרות שיהיה צורך להפעיל אש. החלק הזה של התוכנית צריך להיות מותאם להוראות הפתיחה באש.

המלצות לאימון הגדוד והפלוגה

התפיסה שלפיה הקרב נגד הפרות סדר הוא קרב הגנה צריכה לבוא לידי ביטוי כבר בבניית הכוח. צה"ל אינו משופע בזמן אימונים, וככל שימעטו נושאי האימון כך תשתפר האיכות. כל יחידה מחויבת לכשירות בהגנה, ולכן כל יחידה צריכה לעבור בקלות מהגנה במתאר אחד להגנה במתאר אחר. כשם שהחלפת מטול נ"ט במטול מתקדם נגד ביצורים אינה מחייבת תורת לחימה חדשה, כך החלפת נשק מחלקתי במטולי גז מדמיע ונשק גדודי במכת"זית לא מחייבת חינוך מחדש של הכוחות. כשם שקביעת מדיניות מחמירה לשימוש בארטילריה אינה משנה את מהותו של קרב ההתקפה, כך איסור על שימוש בנשק קטלני אינו משנה את מהותו של קרב ההגנה. התפיסה שלפיה הקרב נגד הפרות סדר הוא קרב הגנה תתרום גם לכשירות הלחימה בהפרות הסדר וגם לכשירות הלחימה בהגנה. האימון לקראת לחימה בהפרות הסדר יהפוך מנטל לתרומה משמעותית לכשירות היחידה וישתלב בהכשרת המפקדים ברמות הנמוכות בנושאים כמו פתרון בעיות טקטיות, ניתוח שטח ויחסי כוחות ותרגום הניתוח לפקודות נכונות בנוהל הקרב ובניהול הקרב. במקביל תסייע התפיסה הזאת להטמעתה של תורת ההגנה ותהיה בבחינת אגבור (סינרגיה) של האימונים.

ההגנה היא מצב יסוד של יחידה בלחימה. יחידה שאינה עסוקה במשימה אחרת תמיד נמצאת בהגנה. מכאן שכל יחידה קרבית נדרשת להיות בכשירות לנהל קרב הגנה. הקרב נגד הפרות סדר הוא קרב הגנה. יחידה שאינה כשירה לקרב הזה אינה כשירה להגנה, ומכאן שאינה כשירה כלל.

ממנו? מהו המרחב העורפי ומהו מרחב ההחזקה והאבטחה? מה אפשר ללמוד מניתוח השטח? מהם יחסי הכוחות? האם יש לי די עתודה? האם יש לי די עומק? מהי התוכנית הלוגיסטית? התשובות לכל השאלות האלה אמורות להוביל לתוכנית שתאפשר למ"פ למלא את משימתו. לשם כך לא נדרשות תורת לחימה מיוחדת וגם לא הכשרה של אנשי יס"ם (יחידת סיור מיוחדת של המשטרה).

הגישה שלפיה הלחימה בהפרת סדר היא קרב הגנה אמורה להוביל את המ"פ או את המג"ד לבחון את צעדיהם לאור עקרונות המלחמה, ובמילים אחרות, לאור הניסיון המצטבר בהפעלת כוח צבאי באופן מוצלח. כך יזכור המ"פ שתחבולה עדיפה על חיכוך (למשל חטיפת מסית ראשי ומעצרו), שעומק (למשל, המרווח בין קו ההגנה שלו לבין הכביש הראשי) ועתודה (למשל, כיתת הכוננות) לעולם יהיו חלק מהתוכנית, ואולי גם שריכוז המאמץ מחייב שיתוף של רמה גבוהה יותר באירוע.

מפקד שמנתח את השטח ואת האויב ועורך את כוחותיו בהתאם לעקרונות האוניברסליים של קרב ההגנה מתקשר בקלות עם פקודיו ועם מפקדיו. המילים "להשהות" או "שטח חיוני" יוצרים שפה משותפת שאין לה תחליף בניהול הקרב. האם מותר לנו לוותר על הנכסים האלה?

לבסוף, התפיסה שלפיה הקרב נגד הפרות סדר הוא קרב הגנה מקילה על הגדרה חדה ומובנת של המטרה ושל המשימה. הפקודה להגן על משהו היא פשוטה וברורה ומקפלת בתוכה את כל המידע שמפקד זקוק לו. המטרה לשמור על הסדר ולמנוע נזק ונפגעים בשני הצדדים משמשת מגדלור ברור לאופן הפעלת הכוח ומאפשרת למלא משימות רלוונטיות גם בזמן של ערפל קרב ושל היעדר תקשורת. השימוש בהישגים מבצעיים מוגדרים מאפשר להסביר רעיון מבצעי מורכב. הביטויים "לשלוט באש או בתצפית", "לבדוד", "לנטרל", "לאבטח", "לחפות", "למנוע הגעת אויב" וכד' הם שפה משותפת ברורה.

בכל משימה יש מגבלות, למשל משך הזמן להשלמת המשימה, גבולות הגזרה או איסור לחשוף אמצעי לחימה חדשים. במשימת הגנה על נכסים צבאיים או על כבישים מפני הפרות סדר אחת המגבלות היא הוראות

התייחסות: הוראות הפתיחה באש, הרצון להימנע מפגיעה ביריב, השימוש באמצעים לא קטלניים ועוד.

מאפיינים אחרים נחשבים מיוחדים אף שאין בהם ייחוד. התנהגות הלוחם היחיד בפעולה נגד המון אינה שונה באופן עקרוני מהתנהגות הלוחם בקרב. בשני אלה ישנן הנכונות להקרבה, המחויבות ליחידה עד כדי הקרבה אישית והנכונות הנפשית לפעול ולספוג אלימות קשה.

בניגוד ליחידה צבאית, הפרת הסדר יכולה להשתנות, למשל לקלוט משתתפים ולפלוט אחרים. הפרת סדר יכולה בקלות להפוך מהפגנה שקטה להתפרצות של אלימות קשה. מבחינת המגן אין השפעה רבה להבדלים האלה בין הפרת סדר לקרב הגנה. היחידה המגינה נגד הפרת סדר מתייחסת למי שעומד מולה. הזהות של המתפרע הבודד אינה חשובה, והסיבה להתפרעות אינה משפיעה על התגובה. בכל מקרה היחידה המגינה מחויבת למשימתה ולמגבלות שהוטלו עליה.

קרב הגנה נגד הפרות סדר הוא בעל ייחוד משלו כשם שכל צורת קרב וכל לוחמה הן מיוחדות

הערך שבהתאמת תרגולת וטכניקה קרבית לצורת קרב

הקביעה שקרב נגד הפרת סדר הוא טכניקה של קרב הגנה במתאר של עימות מוגבל היא יותר מאשר תיוג שנועד להקל על כתיבתן של הוראות לחימה. ההגדרה שלפיה פעילות קרבית מסוימת היא קרב הגנה מאפשרת למפקד להביא לקרב הזה את הידע הצבאי שרכש באימונים אחרים.

מפקד שמנתח שטח ועורך בו את כוחותיו להגנה בהתאם לתורת ההגנה זוכה בעקיפין להביא לקרב הזה ניסיון של מפקדים אחרים שהשתתפו בקרבות רבים מספור במהלך ההיסטוריה. הוא מחלק את כוחותיו בצורה מיטבית, מנצל את הקרקע לטובתו והוא פועל בסדר עדיפויות נכון ללא צורך ביצירתיות ובאמנות שלא תמיד יש לו די זמן וניסיון כדי לממשן.

התפיסה שלפיה לחימה בהפרת סדר היא קרב הגנה אמורה להוביל את המ"פ או את המג"ד לחשיבה צבאית גנתית: מהו ההישג ששואף האויב להשיג ושמשמתי היא למנוע

הפרות סדר באיו"ש | ההימנעות מפגיעה באזרחים במהלך הפרות הסדר היא לא רק צו מוסרי אלא גם המפתח לניצחון וליכולת לקיים את השליטה באוכלוסייה המתקוממת במחיר סביר

שתפס בתוך הכפר נמצא בנסיגה. ככל שיקטן הפער התורתי בין הלחימה בעצימות נמוכה במסגרת הבט"ש לבין הלחימה הקלאסית בעצימות גבוהה - כך ייטב לנו.

גם בימים שבהם הטיפול בהפרות סדר הוא במוקד העשייה הצבאית, אסור לשכוח את הלקחים שלמדנו ממלחמת לבנון השנייה: הצבא נדרש להיות כשיר למלחמה בכל רגע. הדרך לעמוד בשתי המשימות היא לא לראות בהן משימות נבדלות. על הצבא להיות כשיר להילחם בכל מתאר ולהיות מצויד בכלי חשיבה ובתורת לחימה אחת שעקרונותיה נכונים תמיד, ושישומה המעשי תלוי במטרה, במשימה, בצורת הקרב, בקרקע, באויב וגם במתאר ובעצימות. בצורה כזאת נוכל לפתח יחידות כשירות לכל צורת קרב ולכל מתאר.

הערות

1. התמודדות עם הפרות סדר, הוראת לחימה 11-13, מקחצ"ר, אוגוסט 2011, מסמך פנימי בצה"ל
2. מבצעי כוחות היבשה, כרך שלישי, עמ' 11, זרוע היבשה, אוגוסט 2010, מסמך פנימי בצה"ל
3. מבצעי כוחות היבשה, כרך ראשון, עמ' 7, זרוע היבשה, יולי 2010, מסמך פנימי בצה"ל
4. שם, עמ' 9
5. שם

גם בימים שבהם הטיפול בהפרות סדר הוא במוקד העשייה הצבאית, אסור לשכוח את הלקחים שלמדנו ממלחמת לבנון השנייה: הצבא נדרש להיות כשיר למלחמה בכל רגע

וטוב עשתה מפקדת קצין צנחנים וח"ר ראשי (מקחצ"ר) שהפיצה אותה. הצעתי באה להשלים את ההוראה באמצעות שיבוץ הטכניקה הקרבית למימוש של קרב ההגנה במתאר של התקוממות אזרחית. בצורה כזאת תשתפר כשירות היחידות בהגנה באמצעות העיסוק בהפרות סדר, ותשתפר כשירותן ללחימה בהפרות הסדר באמצעות רתימת התובנות של תורת ההגנה.

את כל מה שנאמר כאן על הפרות הסדר אפשר להרחיב לכל משימת בט"ש אחרת בכל רמות עצימות; צמד כלי רכב שמפטרל על ציר הכפרים נמצא בקרב התקדמות, המעצר הוא סוג של פשיטה, ויש בו אלמנטים של התקדמות, של התקפה ושל נסיגה; האיגוף לתפיסת השטח השולט שממנו זורקים אבנים על הציר הוא צורה של התקפה, וכוח שעוזב את המרחב

סיכום

אין ספק שהלחימה בהפרות סדר צריכה להיעשות באיפוק מרבי. ההימנעות מפגיעה באזרחים במהלך הפרות הסדר היא לא רק צו מוסרי אלא גם המפתח לניצחון וליכולת לקיים את השליטה באוכלוסייה המתקוממת במחיר סביר. עם זאת, האיפוק והשימוש המדוד בנשק קטלני אסור שיטשטשו את העובדה שמדובר בפעילות צבאית לכל דבר ועניין שכוללת את המרכיבים הבאים: הגדרה נכונה של המטרה ושל המשימה, ניתוח נכון של השטח ושל האויב, משמעת ולכידות של הכוחות, מקצועיות בשימוש בנשק פחות מקטלני ובאמצעים לפיזור הפגנות ומיצוי היתרונות של המסגרות המרחביות בהפעלת המסגרות המתמרנות.

כל האמור לא בא לפגוע בחשיבותה של הוראת הלחימה שמשמשת היום את הכוחות. זוהי הוראה חשובה ומוצלחת, והייתה לה השפעה רבה וחשובה על מימוש המענה המבצעי. ההוראה הזאת ברורה, ממוקדת, בת מימוש גם להוראת לחימה וגם להוראת אימון,